

Medzinárodná konferencia Ľudia bez domova 2015

„Práca – cesta z bezdomovectva?“

International Conference of homeless people in 2015 “Work – a way out of homelessness?”

Imrich Bariak

Externý doktorand Vysokej školy zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave

Recenzent/Review: Mgr. Marián Gliganič, PhD.

Depaul Slovensko, n.o.

Abstrakt:

Článok má informatívny charakter. Prináša správu o siedmom ročníku konferencie Ľudia bez domova, ktorá sa konala 26. – 27. 5. 2015 v Jasnej. V úvode krátko predstavuje organizátorov a účastníkov podujatia. Ďalej pozornosť venuje tematickým blokom, na ktorých odzneli príspevky o systematickom riešení bezdomovectva na Slovensku, zamestnávaní ľudí bez domova, riešení nízkoprahového sociálneho bývania a zadĺženosti ľudí bez domova.

Kľúčové slová: konferencia, bezdomovectvo, zamestnávanie, nízkoprahové sociálne bývanie, dlhy.

Abstract:

Article is informative. Delivering a report on the seventh annual conference of the homeless, held 26th-27th 5th 2015 in Jasna. The introduction presents the organizers and participants of the event.

Further attention to thematic blocks, which were presented to the posts of systematic solutions to homelessness in Slovakia, employing homeless people dealing with low-threshold social housing and debt homeless.

Keywords: conference, homelessness, employment, low-threshold social housing, debts.

Úvod

Občianske združenie Proti prúdu, člen Európskej federácie národných organizácií pracujúcich s bezdomovcami – FEANTSA (European Federation of National Organizations working with the Homeless) a vydavateľ časopisu Nota Bene, od roku 2007 organizuje medzinárodné konferencie **Ľudia bez domova** venované aktuálnym témam v oblasti bezdomovectva. Siedmy ročník konferencie pod názvom „Práca –

cesta z bezdomovectva?“ sa uskutočnil 26. – 27. mája 2015 v Jasnej. Konferencia bola realizovaná v rámci **Programu Aktívne občianstvo a inklúzia**, ktorý spravuje Nadácia Ekopolis, Nadácia pre deti zo Slovenska a SOCIA –nadácia na podporu sociálnych zmien.

Na podujatí si vymenilo skúsenosti viac ako 120 účastníkov zastupujúcich organizácie poskytujúce sociálne služby ľuďom bez domova na Slovensku, v Českej republike, Nórsku a vo Veľkej Británii. Odborné príspevky prezentovali aj zástupcovia Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR a Ministerstva spravodlivosti SR. Súčasťou viacerých prednášok bolo vystúpenie ľudí bez domova z Bratislavy (nosiči batožín z hlavnej stanice), Košíc (Oáza – nádej pre nový život) a Prahy (Kuchačky bez domova).

V rámci zahájenia podujatia odznela krátka prezentácia knižných publikácií venujúcich sa problematike bezdomovectva autorov Petra Kadlečíka *Šľapaje ulicou – Rôzne prístupy v terénnej sociálnej práci*, Niny Beňovej *Bezdomovci, ľudia ako my* a Jely Matuškovičovej – Medveckej *Zázračné dieťa*.

Systematické riešenie bezdomovectva na Slovensku

V úvodnej časti konferencie odznel návrh vypracovať **Národnú stratégiu prevencie a riešenia bezdomovectva**, ktorá by doplnila **Národnú rámcovú stratégiu podpory sociálneho začlenenia a boja proti chudobe**, dokument systematizujúci prístupy k riešeniu chudoby a sociálneho vylúčenia vo vzťahu k cieľom vyplývajúcim zo stratégie **Európa 2020**.

Podľa odbornej verejnosti (OZ Proti prúdu a Depaul Slovensko n. o.), na vypracovanie návrhu Národnej stratégie prevencie a riešenia bezdomovectva existuje viacero dôvodov, spomedzi ktorých môžeme spomenúť:

- vysoký počet ľudí bez domova, pre ktorých je ulica poslednou stanicou,
- málo efektívne financovanie služieb určených bezdomovcom,
- nedostatočná dostupnosť ku komplexnej zdravotnej starostlivosti,
- zadlženosť najchudobnejších občanov, ktorí už stratili bývanie, lebo sú ohrození stratou bývania,
- nedostatok sociálnych bytov, ktoré by boli určené pre ľudí bez domova (*Housing First*).

V tomto bloku odznela aj informácia o pripravovanom vytvorení platformy (pracovnej skupiny, tvorenej odborníkmi z oblastí venujúcich sa službám ľuďom bez

domova), ktorá by Národnú stratégiu prevencie a riešenia bezdomovectva spracovala do finálnej podoby.

Zamestnávanie ľudí bez domova

V bloku **Zamestnávanie ľudí bez domova** odznali príspevky z Veľkej Británie, Českej republiky a Slovenska.

Britské skúsenosti prezentovali zástupcovia organizácie **St. Mungo's Broadway**, ktorá pôsobí v Anglicku a vo Walese. Klientmi organizácie sú hlavne ľudia drogovovo závislí, ľudia trpiaci fyzickými a psychickými problémami a obeť domáceho násillia. Jobseeker (hľadač práce pre klientov) Igor Fotta a tréner práce Roger Hamilton zo sekcie služieb zamestnanosti a posilňovania zručností referovali o spôsoboch podpory klientov v ich snahe zaradiť sa do pracovného procesu.

Jednu z foriem, ako začleniť ľudí bez domova (v tomto prípade žien bez domova) do pracovného procesu predstavili pražské **Kuchačky bez domova** z nezávislého združenia Jako doma. Kuchačky, ktoré sú klientkami azylových domov, ponúkajú cateringové služby (jednoduché pohostenie a občerstvenie), ako napríklad veganské menu, teplé nápoje alebo vlastné nealkoholické nápoje. Súčasťou cateringu

je komunikácia so zákazníkmi, v ktorej kuchárky predstavujú svoje osobné príbehy žien bez domova, aby ich majoritná spoločnosť viac spoznala a pochopila.

Slovenské skúsenosti so zamestnávaním ľudí bez domova prezentovala napríklad Mária Filipová z odboru sociálnych vecí mesta Banská Bystrica, ktorá predstavila projekt **Od dávok k platenej práci**, realizovaný v rokoch 2012 – 2014. Cieľom projektu bolo prepojenie sociálnych služieb a služieb zamestnanosti, v rámci tohto ktorého vznikol medzitrh práce zameraný na dočasné zamestnávanie a osobnostný rozvoj 40 dlhodobo nezamestnaných poberateľov dávky v hmotnej núdzi.

Nedostatok sociálnych bytov a dlhy

V nasledujúcich dvoch blokoch bola téma zamestnávania ľudí bez domova rozšírená o problematiku bývania a zadlženlia. Práve nedostatok sociálnych bytov na Slovensku a dlhy maria snahy ľudí bez domova zaradiť sa plnohodnotne do pracovného procesu.

Na konferencii boli predstavené tri koncepty bývania, určené pre ľudí bez domova:

Koncept prestupného bývania: ulica – nocľaháreň – útulok – dom na pol cesty –

sociálny byt. Podľa tohto konceptu človek bez domova môže postupnými krokmi zlepšiť (alebo zhoršiť) stav svojho bývania.

Koncept Rapid re-housing: podpora bývania rodín a stabilizácie domácností žijúcich dlhodobo v azylových domov – podpora zamestnanosti, finančné poradenstvo, medializácia sporov s majiteľmi bytov. Tento koncept rýchleho návratu k bývaniu je realizovaný v USA.

Koncept Housing First: najprv sociálny byt pre každého bezdomovca – potom riešenie čiastkových problémov (zamestnanosť, oddlžovanie, drogové závislosti...ap.). Tento koncept je preferovaný v bohatom zahraničí (Nórsko, USA).

Nórske skúsenosti s pridelovaním sociálnych bytov ľuďom bez domova (Housing First) prezentoval Dag Ronning z uličných novín (street-paper) Gatemagsinet Sorgenfri, vychádzajúcich v Trondheime. Okolo novín sa vytvorila organizácia, klientmi ktorej sú hlavne ľudia drogovovo závislí a ľudia s psychickými poruchami. Organizácia ponúka nízkoprahové sociálne služby, medzi ktoré patrí napríklad predaj uličných novín Sorgenfri a umiestňovanie záujemcov do sociálnych bytov (podľa Daga Ronninga, organizácia má

v súčasnosti 30 sociálnych bytov a 12 bývajúcich klientov).

Koncept Rapid re-housing predstavil Štěpán Ripka z Platformy pro sociálne bydlení (Česká republika). Účastníkov konferencie zaujal poznámkou, že koncept postupného bývania, ktorý je aktuálny na Slovensku, predlžuje bezdomovecť.

Otázke bývania pre ľudí bez domova sa venovalo v diskusných príspevkoch viacero zástupcov slovenských organizácií. Záujem a živé ohlasy vyvolal hlavne koncept prestupného bývania a koncept Housing First. V oboch prípadoch bolo ústrednou témou pripomienok a návrhov financovanie nízkoprahového sociálneho bývania.

Problematiku dlhov a zadlženosti ľudí bez domova v záverečnom tematickom bloku otvorila Soňa Beráková z Ministerstva spravodlivosti SR, ktorá predstavila činnosť Komisie na posudzovanie podmienok v spotrebiteľských zmluvách a nekalých obchodných praktík predávajúcich. Táto komisia spracovala návrhy legislatívnych zmien v oblasti ochrany spotrebiteľov a zároveň pomáha ľuďom, ktorí úverovými podvodmi prišli o majetok a skončili na ulici ako bezdomovci.

Sociálni pracovníci Peter Kadlečík a Tomáš Dobrovič z občianskeho

združenia Proti prúdu predstavili projekt **Nosiči batožín**, ktorý je realizovaný na hlavnej stanici v Bratislave. Súčasťou tohto projektu je zamestnávanie a oddľžovanie ľudí bez domova. V rámci prezentácie projektu vystúpili aj dvaja zástupcovia Nosičov batožín, ktorí sa s publikom podelili o svoje skúsenosti pri poskytovaní služieb cestujúcim.

Na záver tematického bloku **Zamestnávanie ľudí bez domova a dlhy** Martin Provazník z pracovnej skupiny **Advokáti Pro Bono Nadácie Pontis** definoval štyri hlavné skupiny dlžníkov:

- dlžníci voči štátu (napr. dlžníci na sociálnom a zdravotnom poistení),
- dlžníci na cestovnom (napr. MHD),
- dlžníci nebankových subjektov,
- dlžníci osobitého charakteru (napr. úžera).

Provazník zároveň predstavil činnosť Advokátov Pro Bono, ktorí poskytujú právnu pomoc v prospech neziskových organizácií a ich klientov.

Záver medzinárodnej konferencie Ľudia bez domova 2015 patril hlavne usporiadateľom z občianskeho združenia Proti prúdu. Tí vyslovili vďaka účastníkom za neutíchajúcu aktivitu počas celého podujatia, ktorá sa prejavila v príspevkoch i diskusií. Účastníci vyslovili presvedčenie, že podnety, ktoré konferencia priniesla,

pomôžu skvalitniť sociálne služby poskytované ľuďom bez domova.

Zhodnotenie konferencie

Na konferencii odznelo celkovo 17 príspevkov zaoberajúcich sa problematikou bezdomovectva. Vzhľadom na to, že každý účastník konferencie mal nielen teoretické, ale i praktické skúsenosti s poskytovaním sociálnych služieb ľuďom bez domova, odozva na každý príspevok bola bohatá a častokrát emotívna. Z pléna sa ozývali pripomienky, návrhy, otázky, súhlas i nesúhlas s obsahom prezentovaného príspevku.

Prvotnú pozornosť zaujal návrh vypracovať **Národnú stratégiu prevencie a riešenia bezdomovectva**. Jedná sa o veľkú tému, ktorá hľadá svoj presný obsah. V tejto súvislosti boli k spolupráci pozvaní *odborníci a experti v oblasti práce s ľuďmi bez domova*.¹

Ďalšie témy konferencie (zamestnávanie, riešenie bývania a riešenie zadlženosti ľudí bez domova) mali konkrétny obsah. Prezentované boli domáce i zahraničné skúsenosti, ktoré sa dopĺňali. Pripomeňme si, že konferencia dostala do vienka rámcový názov „*Práca – cesta z bezdomovectva?*“ (s otáznikom na konci

¹

<http://www.notabene.sk/?aktuality&novinka=2849>

vety). Je práca teda skutočne cesta z bezdomovectva?

Zamestnávanie ľudí bez domova je komplikovaná záležitosť. Potenciálni zamestnávateľia požadujú trvalú, prípadne prechodnú adresu uchádzača o zamestnanie, ktorá nie je totožná s adresou nízkoprahového sociálneho zariadenia. Navyše, ak je človek bez domova zaťažený dlžobami, exekúcie ho pripravia o veľkú časť zárobku.

Ako to napokon s prácou dopadlo?

Vo svojich príspevkoch a diskusii sa účastníci konferencie zhodli v názore, že práca je jednou z ciest vedúcich z bezdomovectva, ak sa zárobková činnosť klientov zosúladi s postupnou elimináciou ich dlhov. Proti tomuto názoru sa nikto neohradil, akurát stúpenci konceptu bývania Housing First prácu a dlžoby ľudí bez domova zaradili medzi čiastkové problémy – podľa ich mienky hlavným problémom cesty z bezdomovectva je nedostatok sociálnych bytov.

Nazdávame sa, že konferencia svoje poslanie splnila. Odznali na nej podnetné príspevky, ktoré môžu slúžiť ako podklady pre pripravovanú Národnú stratégiu prevencie a riešenia bezdomovectva. Prezentované príspevky budú publikované v samostatnom zborníku.

Internetové zdroje:

<http://www.notabene.sk/?konferencia-o-bezdomovectve-2015-jasna>

<http://jakodoma.org/kucharky-bez-domova/>

<http://www.mungosbroadway.org.uk/>

<https://www.facebook.com/Gatemagasinet>

Sorgenfri

Kontakt na autora:

Mgr. Imrich Bariak

e-mail: imbaria@chello.sk